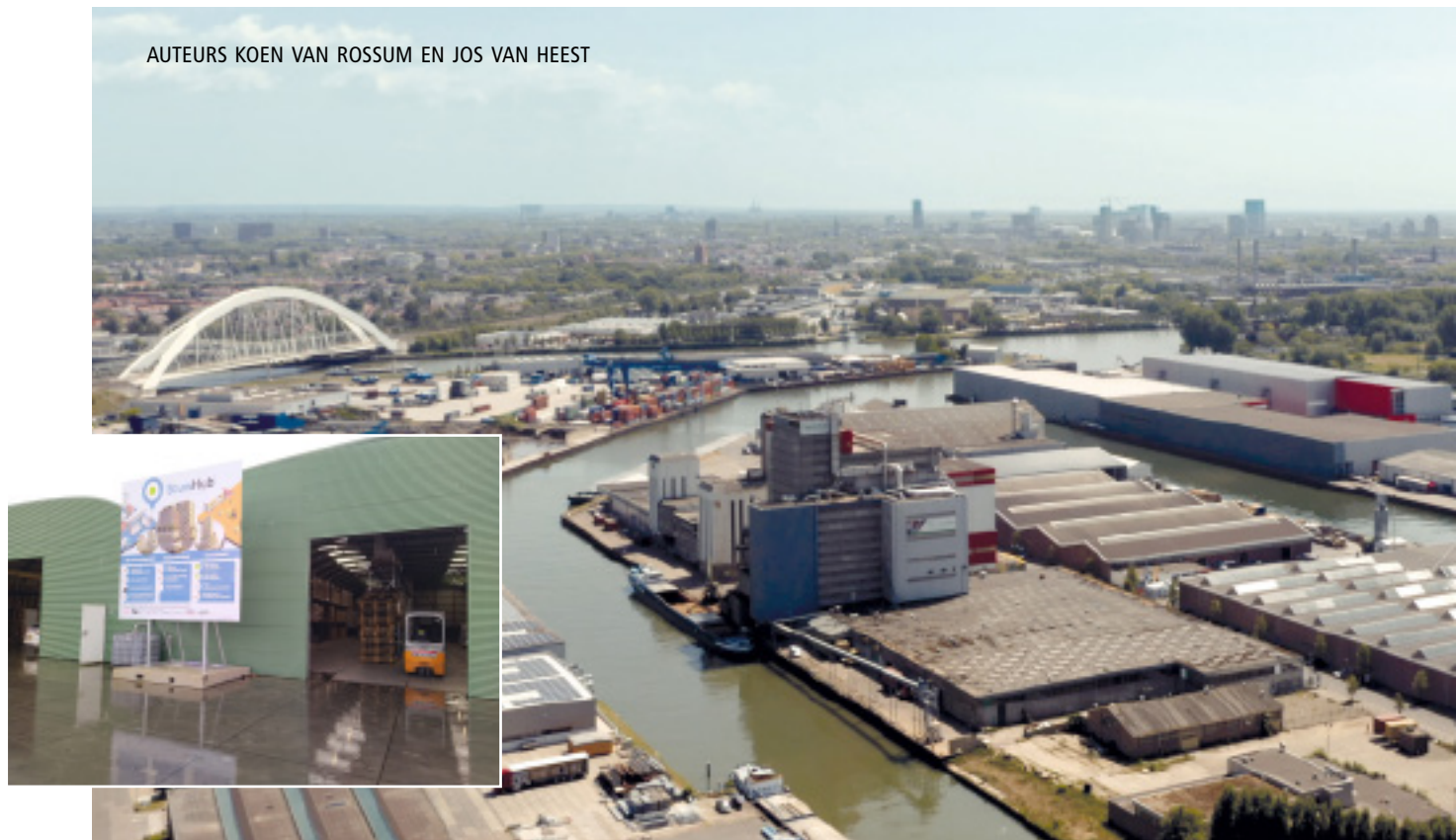


AUTEURS KOEN VAN ROSSUM EN JOS VAN HEEST



# Zo vertalen InnoFase en Lage Weide hun circulaire ambities naar beleid

Koen van Rossum deed voor zijn afstudeerscriptie onderzoek naar procesgeoriënteerde oplossingen voor de circulaire economie op bedrijventerreinen bij Bureau BUITEN. Samen met zijn begeleider Jos van Heest, adviseur bij Bureau BUITEN, deelt hij een aantal interessante best practises en geleerde lessen.

Veel gemeenten worstelen met de vraag: hoe vertaal je circulaire ambities naar uitvoerbaar beleid voor een bedrijventerrein? Toch zullen de ruim 4.000 bedrijventerreinen in Nederland grote stappen moeten zetten om de ambitie waar te kunnen maken om in 2050 volledig circulair te zijn. Momenteel is slechts 5 procent van de Nederlandse bedrijven bezig met circulariteit. We publiceerden er eerder dit jaar over.<sup>2</sup> Toch zijn er positieve ontwikkelingen, zoals op Lage Weide in Utrecht en InnoFase in Duiven.

**V**oor bedrijventerreinen is een grote rol weggelegd in de transitie naar een circulaire economie. Bedrijven in sectoren met grote grondstof- en/of productstromen

zijn namelijk vaak op bedrijventerreinen gevestigd. Om circulair te worden, is het belangrijk dat zij zowel ontwerpinnovaties als procesinnovaties doorvoeren. Hier ligt veel potentie,

maar om die potentie tot bloei te laten komen, is er wel lokaal gericht beleid nodig, ondersteund door de overheid, en moeten er samenwerkingen worden gecreëerd.



### Lage Weide: Utrechts circulaire logistieke hub

Lage Weide is met 800 bedrijven een van de grootste bedrijventerreinen in ons land, met onder meer PicNic, HEMA en DHL. Hoewel Lage Weide nu nog niet als circulaire bedrijventerrein staat aangeschreven, zijn op het bedrijventerrein een aantal grote spelers gevestigd die zich bezighouden met circulaire activiteiten. Dat gaat bijvoorbeeld om bouwstoffenbedrijf Theo Pouw, al tientallen jaren bezig met bouwafval een tweede leven te geven. Sloopbedrijf Oskam 'oogst' materialen uit gebouwen voordat deze gesloopt worden en Wits vastgoedonderhoud is constant op zoek naar innovatieve oplossingen om bestaande materialen her te gebruiken.

Naast de individuele stappen die bedrijven in hun eigen bedrijfsproces kunnen zetten richting circulariteit zien ondernemers, de parkmanagementorganisatie en Ge-

meente Utrecht de grootste potentie in het ontwikkelen van Lage Weide als een circulaire logistieke hub. Goede logistiek is immers een essentieel onderdeel van een goed functionerende circulaire economie. Als je materialen eindelijk wilt hergebruiken, zullen deze ook eindelijk vervoerd moeten worden.

In een circulaire logistieke hub wordt transport van zowel materialen, personen als afval van meerdere bedrijven gecombineerd om zo efficiënt mogelijk met de gereden kilometers om te gaan. Momenteel rijden pakketjesbezorgers met een bus volgeladen met pakketjes van het bedrijventerrein naar het stadscentrum, terwijl de afvalophalers met een lege bus naar de stad rijden en afgeladen weer terug. Het combineren kan veel uitstoot in de stad schelen.

Een andere functie van een circulaire logistieke hub is het opslaan en eventueel opwaarderen van (bouw) materiaal. Zo is op Lage Weide de Bouwhub opgezet, waar bouw materiaal van meerdere leveranciers en meerdere binnenstedelijke bouwprojecten verzameld en gestald worden. Ze worden geconsolideerd tot dagpakketten en in één levering bij de bouwplaats in de binnenstad afgeleverd. In een ander project Slim transport de stad in werden kleine leveringen vanuit de Bouwhub per cargobike de binnenstad in gebracht. De werkzaamheden van de Bouwhub zorgen voor minder ritten naar de bouwplaats, minder transportkosten, minder uitstoot van CO<sub>2</sub> en stikstof, én een snellere bouw tijd. TNO berekende dat er de Bouwhub 68 procent CO<sub>2</sub>-uitstoot bespaart op de logistiek van de bouw.

### Inspireren en stimuleren

De ambitie bestaat om de hub op Lage Weide nog verder te ontwikkelen tot bouwknoppunt en het vervoer nog schoner te maken, liefst over water, compleet zonder uitstoot van broeikasgassen. Op de duur zouden ook te hergebruiken materialen op deze manier moeten worden verzameld, opgewaardeerd en vervolgens nieuw leven moeten krijgen.

## Goede logistiek is een essentieel onderdeel van een goed functionerende circulaire economie

Parkmanagement Lage Weide overziet de circulaire ambities van de ondernemers. De parkmanagementorganisatie zet zich in om barrières in beleid en regelgeving voor verduurzaming, waaronder circulariteit, in kaart te brengen en gaat hierover met lokale en regionale overheden in gesprek te gaan. Daarnaast speelt het parkmanagement een belangrijke rol om gelijkgestemde bij elkaar te brengen, onder meer met het organiseren van het drukbezochte maandelijkse gezamenlijke ontbijt. Ook de Gemeente Utrecht heeft de ambitie om Lage Weide en andere Utrechtse bedrijventerreinen te benutten om de stad uit te laten groeien tot een circulaire hotspot. De gemeente heeft vooral een faciliterende functie. Het bedrijfsleven zal de stappen zelf moeten zetten, is de gedachte. De »

◀  
Bedrijfsgebied Lage Weide, Utrecht met het Amsterdam-Rijnkanaal en de stad op de achtergrond. Inzet van de Bouwhub. Beeld Bureau Buiten

gemeente faciliteert bijvoorbeeld door locaties aan te wijzen om als circulaire hub te ontwikkelen. Ook het

delen van succesverhalen om bedrijven te inspireren is een taak die de gemeente op zich neemt, naast het beschik-

baar stellen van leningen en subsidies voor bedrijven die vooroplopen met circulaire en duurzame projecten.

## Lessen voor gemeenten

InnoFase en Lage Weide zijn twee compleet verschillende bedrijventerreinen en ontwikkelen ze zich op een andere manier tot circulaire terreinen. Uit de analyse van bovenstaande casussen is een aantal duidelijke lessen te trekken:

### Leveren van maatwerk

Elk bedrijventerrein in Nederland is uniek en kan op een andere manier bijdragen aan de circulaire economie. Voorbeelden zijn het uitwisselen van energie, grondstoffen en water, het gezamenlijk gebruik van faciliteiten, gezamenlijke afvalvoorzieningen, gecombineerd transport van goederen en mensen, intensiever gebruik van openbare ruimte voorzieningen, gezamenlijk gebruiken van commerciële middelen van een bedrijf en multimodaal (openbaar) transport. Er is geen gouden formule voor een circulair bedrijventerrein. Bepalend zijn het type terrein, het type bedrijvigheid en waar de energie van de ondernemers zit. Deze energie sluit vaak logisch aan op het karakter van een terrein, zoals de logistiekcasus bij Lage Weide. De gemeente kan hier haar inzet op aanpassen, door bijvoorbeeld bedrijven uit een specifieke sector met elkaar in contact te brengen, of door het realiseren van pilotprojecten (al dan niet met behulp van (Europese) subsidies) gericht op kansrijke thema's. Ook is het denkbaar dat de gemeente focust op het aantrekken van specifieke bedrijvigheid naar een werklocatie, waarmee ze een circulaire hotspot versterkt.

### Het faciliteren van samenwerking

De setting van een bedrijventerrein is een grote motivator voor het ontstaan van zowel de logistieke hub als de industriële symbiose. De nabijheid van zoveel andere bedrijven actief in de zwaardere industrie en logistieke dienstverlening stelt de bedrijven in staat om tot innovatieve oplossingen te komen. Circulariteit is toch ook grotendeels een organisatorisch vraagstuk waarin samenwerken een belangrijke voorwaarde is. Ondernemers op een gefaciliteerde manier bij elkaar laten

komen, blijkt vaak net het zetje te geven om samenwerking te laten ontstaan. De gemeente of het parkmanagement kan bedrijven bij elkaar brengen, overtuigen van een gezamenlijke verantwoordelijkheid, succesverhalen delen of samenwerkingen aanjagen.

### Luisteren naar belemmeringen

Ondernemers ervaren een hoop obstakels in hun transitie naar een circulair businessmodel, zoals hoge kosten, technische moeilijkheden, gebrek aan ruimte, een te hoog risico, belemmerende wet- en regelgeving, onzekerheden in de bevoorradingsketens en een 'unfair playing field', waarin traditionele oplossingen nog vele malen goedkoper blijken dan circulaire alternatieven. Er ligt een rol voor gemeenten om te luisteren naar de obstakels die ondernemers ervaren, goed te weten wat er speelt en hoe ze kunnen helpen deze barrières weg te nemen. Met elkaar om de tafel gaan zitten, luisteren naar de ondernemers en hiervan ook echt werk maken, zoals in Duiven gebeurt met de Taskforce, is hier een goed voorbeeld van. Een kanttekening hierbij is dat lokale overheden vaak maar een beperkte invloed hebben op de belemmeringen waar ondernemers tegen aan lopen.

### Stimulansen bieden

Tot slot kunnen lokale overheden bedrijven stimuleren om mee te doen aan de circulaire economie. Dit kan bijvoorbeeld door circulaire businessmodellen te stimuleren met subsidies. Ook kunnen gemeenten in het bestemmingsplan en het uitgifteplan eisen opnemen over circulariteit van een bedrijf en het bedrijfspand, bijvoorbeeld ten aanzien van een materialenpaspoort of het hergebruik van kraan- en regenwater.

### De Taskforce op InnoFase

Op industriepark InnoFase in Duiven gaan ze op een compleet andere manier om met circulariteit. Daar zijn bedrijven op een circulaire manier aan elkaar geknoopt, doordat zij hun input- en outputstromen verbinden. Dit leidt tot uitwisseling van warmte, elektriciteit, water en restmaterialen. Economische, ecologische en sociale voordelen komen voort uit de uitwisseling van primaire grondstoffen door hergebruik van biobased materialen, besparingen op energie, ruimtebesparing door lagere voorraadposities en besparingen door minder transportbewegingen van, naar en op het terrein. Zo gaat afvalwater van een waterzuiveringsinstallatie van het waterschap als koelwater naar een naburig gelegen afvalverwerker. De restwarmte van diezelfde afvalverwerker wordt gebruikt bij het recycle proces van PET-flessen van een ander bedrijf die ook CO<sub>2</sub>-neutrale biogas van het waterschap gebruikt. Deze uitwisseling van grond- en afvalstoffen bespaart ruimte en kosten en scheelt een hoop CO<sub>2</sub>-uitstoot. Een innovatiewerkplaats, waarbij kennisinstellingen met elkaar kunnen sparren voordat nieuwe producten op de markt gebracht worden, is een ander voorbeeld van hun circulaire doen.

De proactieve houding van de Gemeente Duiven was doorslaggevend bij het succes van InnoFase. Deze gemeente is al meer dan tien jaar proactief op zoek naar synergieontwikkelingen door nieuwe en



## Deze uitwisseling van grond- en afvalstoffen bespaart ruimte en kosten en scheelt een hoop CO<sub>2</sub>-uitstoot

bestaande bedrijven naar InnoFase te trekken. Er was een duidelijke visie voor nodig, maar dat alleen bleek niet voldoende. Ook ondernemers moeten geïnspireerd en gefaciliteerd worden om samen die stap naar duurzaamheid en circulariteit te kunnen en durven nemen.

Een goede zet van de gemeente hierin was om alle verschillende bedrijven actief op het terrein in een Taskforce bij elkaar te zetten. Deze Taskforce komt minimaal

een keer per jaar bij elkaar en bestaat uit de directeuren van de verschillende bedrijven en wordt voorgezeten door de burgemeester van Duiven. Tijdens deze jaarlijkse sessies worden mogelijke samen-

werkingen onderzocht en gekeken waar economische, maatschappelijke en duurzame winst te behalen valt. De innovatiewerkplaats is een goed voorbeeld van een uitkomst van de Taskforce. De ondernemers op het park geven allemaal aan zeer tevreden te zijn met dit jaarlijks overleg. “Samenwerken met de buurman is niet mijn topprioriteit, maar als we op een gefaciliteerde manier bij elkaar gebracht worden, kunnen we wel onderzoeken hoe we elkaar kunnen versterken. Daar moet ik de gemeente een groot compliment voor geven”, aldus een directeur van een van de bedrijven op InnoFase. «

▲ *Industriepark InnoFase in Duiven. Daar zijn bedrijven op een circulaire manier aan elkaar geknoopt, doordat zij hun input- en outputstromen verbinden. Dit leidt tot uitwisseling van warmte, elektriciteit, water en restmaterialen. Beeld InnoFase*

1 | [www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2019-circulaire-economie-in-kaart-3401.pdf](http://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2019-circulaire-economie-in-kaart-3401.pdf)

2 | *Circulariteit op bedrijventerreinen*, Van der Zanden & Pen; *Lessen voor duurzame en gezonde bedrijventerreinen*, Van Meijs, Van Raalten en Copping, ROM 6, juni 2021